

صلى الله عليه وسلم

دانشکده : تربیت بدنی و علوم ورزشی
گروه: تربیت بدنی و علوم ورزشی
گرایش مدیریت و برنامه ریزی ورزشی

عنوان

بررسی سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیرداوطلبان در انجمن‌های ورزشی دانشگاه‌ها

امیر اکبری

استاد راهنما
دکتر رضا اندام

استاد مشاور
دکتر رحیمه مهدی‌زاده

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

شهریور ۹۲

دانشگاه شاهرود

دانشکده : تربیت بدنی و علوم ورزشی

گروه: تربیت بدنی و علوم ورزشی

گرایش مدیریت و برنامه ریزی ورزشی

پایان نامه کارشناسی ارشد آقای / خانم امیر اکبری

تحت عنوان: بررسی سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیرداوطلبان در انجمن‌های ورزشی دانشگاه‌ها

در تاریخ توسط کمیته تخصصی زیر جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی مورد ارزیابی و با درجه مورد پذیرش قرار گرفت.

امضاء	اساتید مشاور	امضاء	اساتید راهنما
	نام و نام خانوادگی : دکتر رحیمه مهدی زاده		نام و نام خانوادگی : دکتر رضا اندام
	نام و نام خانوادگی :		نام و نام خانوادگی :

امضاء	نمایندة تحصیلات تکمیلی	امضاء	اساتید داور
	نام و نام خانوادگی :		نام و نام خانوادگی : دکتر حسن بحر العلوم
			نام و نام خانوادگی : دکتر علی یونسیان
			نام و نام خانوادگی :
			نام و نام خانوادگی :

تقدیم به...

پدر و مادر مهربانم

آنان که هر طپش قلبشان برایم آهنگ زندگی می‌نوازد

و

همسر عزیزم

که همیشه مشوق و پشتیبانم بوده است

تقدیر و تشکر...

بدینوسیله مراتب سپاس و قدر دانی خود را خدمت اساتید بزرگوار جناب آقای دکتر رضا اندام و سرکار خانم دکتر رحیمه مهدی‌زاده به خاطر حسن تدبیر، حمایت، صبر و دانایی‌شان و فراهم آوردن همه امکاناتی که برای انجام این پایان نامه به آن نیاز داشتم، ابراز می‌دارم.

از کلیه مدیران، کارشناسان و دانشجویان دانشگاه‌هایی که در تسهیل و تکمیل و ارسال پرسشنامه تحقیق حاضر همواره اینجانب را مورد لطف و عنایت خود قرار دادند، تشکر و سپاسگزاری می‌نمایم.

تعهد نامه

اینجانب **امیر اکبری** دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشکده مهندسی صنایع و مدیریت/تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه صنعتی شاهرود نویسنده پایان نامه **بررسی سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیر داوطلبان در انجمن های ورزشی دانشگاه ها** تحت راهنمایی **دکتر رضا اندام** متعهد می شوم.

- تحقیقات در این پایان نامه توسط اینجانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است.
- در استفاده از نتایج پژوهشهای محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است.
- مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است.
- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می باشد و مقالات مستخرج با نام « دانشگاه صنعتی شاهرود » و یا « Shahrood University » به چاپ خواهد رسید.
- حقوق معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اصلی پایان نامه تأثیرگذار بوده اند در مقالات مستخرج از پایان نامه رعایت می گردد.
- در کلیه مراحل انجام این پایان نامه ، در مواردی که از موجود زنده (یا بافتهای آنها) استفاده شده است ضوابط و اصول اخلاقی رعایت شده است.
- در کلیه مراحل انجام این پایان نامه، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است اصل رازداری ، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است .

تاریخ

امضای دانشجو

مالکیت نتایج و حق نشر

- کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج، کتاب، برنامه های رایانه ای، نرم افزار ها و تجهیزات ساخته شده است) متعلق به دانشگاه شاهرود می باشد. این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود.
- استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی باشد.

* متن این صفحه نیز باید در ابتدای نسخه های تکثیر شده پایان نامه وجود داشته باشد .

بررسی سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیر داوطلبان در انجمن‌های ورزشی دانشگاه‌ها

امیر اکبری

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیر داوطلبان در انجمن‌های ورزشی دانشگاه‌ها با روش تحلیل عاملی اکتشافی بود. روش تحقیق توصیفی-همبستگی بود که به صورت پیمایشی انجام شد. جامعه آماری تحقیق حاضر را دانشجویان غیر داوطلب و داوطلب عضو انجمن‌های ورزشی دانشگاه‌های ایران تشکیل می‌دادند که بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی، ۵۲۰ نفر (۲۶۰ نفر داوطلب و ۲۶۰ نفر غیر داوطلب) از ۱۰ دانشگاه کشور به عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق‌ساخته‌ای بود که روایی صوری و محتوایی آن توسط گروهی از صاحب‌نظران مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. برای محاسبه پایایی ابزار از روش آلفای کرونباخ استفاده شد ($\alpha=0/88$). سپس برای شناسایی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و روایی ساختاری عوامل و ابزار تحقیق از روش تحلیل عاملی اکتشافی با چرخش واریماکس استفاده گردید. براین اساس ۲۶ متغیر در هفت عامل طبقه‌بندی شدند. نتایج نشان داد، اعتماد با میانگین $(0/71 \pm 3/62)$ و $(0/68 \pm 3/45)$ با اهمیت‌ترین عامل و مشارکت و کار تیمی با میانگین $(0/7 \pm 3/41)$ و $(0/67 \pm 2/94)$ کم‌اهمیت‌ترین عامل بود. عامل‌های بدست آمده در این پژوهش بر اساس معیارهای ذیل تعیین گردید: الف) شناخت اولیه تعداد عامل‌ها بر اساس مرور مقالات، ب) انتخاب عامل‌ها بر اساس مقادیر ویژه بیشتر از ۱، ج) بررسی بصری بر اساس آزمون اسکری، د) استفاده از معیار توصیف واریانس و ه) قابلیت درک عامل‌های اکتباس شده. عامل‌های شناسایی شده ۷۷/۳۴ و ۸۰/۳۱ درصد واریانس را نشان می‌دادند و تحت عناوین "مشارکت و کار تیمی، تعهد، کمک و همیاری، اعتماد، هویت، اطلاعات و آگاهی، توانمندسازی و آموزش" نامگذاری شدند. این پژوهش پیشنهاد می‌کند که سازمان‌های ورزشی در هنگام جذب و به‌کارگیری نیروهای داوطلب جهت فعالیت در عرصه ورزش کشور به شاخص سرمایه اجتماعی و عامل‌های مرتبط با آن، خصوصاً عامل اعتماد که نقش تعیین‌کننده‌ای را دارا می‌باشد، توجه خاص نمایند.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی - اعتماد - داوطلبی - مشارکت - دانشگاه‌ها - دانشجویان

مقالات مستخرج از پایان نامه

شناسایی مؤلفه های سرمایه اجتماعی داوطلبان در انجمن های ورزشی دانشگاه ها
پژوهش های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش (دانشگاه تهران - انتشارات جهاد دانشگاهی) ۱۳۹۲

مقایسه سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیر داوطلبان در انجمن های ورزشی دانشگاه ها
اولین کنفرانس ملی توسعه ورزشی نیاز نسل فردا. ۱۳۹۲ دانشگاه تهران (پوستر)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
م.....	فهرست جدول ها.....
ن.....	فهرست شکل ها.....
ن.....	فهرست پیوست ها.....
ز.....	چکیده فارسی.....

فصل اول: طرح تحقیق

۲.....	مقدمه.....
۴.....	۱-۱ بیان مسئله.....
۸.....	۱-۲ ضرورت و اهمیت انجام تحقیق.....
۱۰.....	۱-۳ اهداف تحقیق.....
۱۱.....	۱-۴ فرضیه ها و سوالات تحقیق.....
۱۲.....	۱-۵ محدودیت های پژوهش.....
۱۲.....	۱-۶ پیش فرض های تحقیق.....
۱۳.....	۱-۷ تعریف واژه ها و اصطلاحات تحقیق.....

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۶.....	مقدمه.....
۱۶.....	۲-۱ سرمایه اجتماعی.....
۱۷.....	۲-۲ سرمایه.....
۱۸.....	۲-۳ شکل های گوناگون سرمایه.....
۱۹.....	۲-۴ مفهوم سرمایه اجتماعی.....
۲۰.....	۲-۵ تکوین سرمایه اجتماعی.....
۲۱.....	۲-۶ تفاوت منابع و نتایج سرمایه اجتماعی.....
۲۲.....	۲-۷ ویژگی های کلیدی سرمایه اجتماعی.....
۲۲.....	۲-۷-۱ مصرف کمتر، استهلاک بیشتر.....
۲۳.....	۲-۷-۲ اصل حداقل لازم، دو نفر.....
۲۳.....	۲-۷-۳ ماهیت حاوی منفعت.....
۲۳.....	۲-۷-۴ نداشتن هزینه.....
۲۳.....	۲-۸ طبقه بندی سرمایه اجتماعی.....

۲۴ ۱-۸-۲) سطح خرد
۲۴ ۲-۸-۲) سطح گروهی یا میانه
۲۴ ۳-۸-۲) سطح اجتماعی یا کلان
۲۴ ۹-۲) ابعاد سرمایه اجتماعی
۲۵ ۱-۹-۲) پیوند عینی میان افراد
۲۵ ۹-۹-۲) پیوند ذهنی میان افراد:
۲۶ ۱۰-۲) نظریه پردازان و نظریات اصلی سرمایه اجتماعی
۲۶ ۱-۱۰-۲) بورديو
۲۸ ۲-۱۰-۲) نان لین
۲۹ ۳-۱۰-۲) جیمز کلمن
۳۵ ۴-۱۰-۲) رابرت پاتنام
۳۹ ۵-۱۰-۲) همکاری داوطلبانه
۴۳ ۶-۱۰-۲) سرمایه اجتماعی و جامعه شهری
۴۵ ۷-۱۰-۲) فرانسیس فوکویاما
۴۶ ۸-۱۰-۲) اعتماد اجتماعی
۴۹ ۹-۱۰-۲) مشارکت ورزشی و سرمایه اجتماعی
۵۰ ۱۰-۱۰-۲) دیوید سیلز
۵۱ ۱۱-۱۰-۲) کلندرمن
۵۲ ۱۲-۱۰-۲) گائوتری
۵۴ ۱۱-۲) تعریف داوطلبی
۵۷ ۱۲-۲) نیاز به خدمات داوطلبانه
۶۰ ۱۳-۲) سازمان های داوطلب
۶۱ ۱-۱۳-۲) سازمان های سودمند - مولد برای اعضاء
۶۱ ۲-۱۳-۲) سازمان های سودمند - مولد برای دیگران
۶۲ ۳-۱۳-۲) سازمان های مبتنی بر عملکرد
۶۲ ۴-۱۳-۲) سازمان های مبتنی بر معاشرت پذیری
۶۳ ۱۵-۱۳-۲) سازمان های مبتنی بر مذهب و ایدئولوژی
۶۵ ۱۴-۲) برخی از تحقیقات داخلی پیرامون سرمایه اجتماعی
۶۸ ۱۵-۲) برخی از تحقیقات خارجی انجام گرفته پیرامون سرمایه اجتماعی
۷۱ ۱۶-۲) جمع بندی

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

مقدمه.....	۷۶
۱-۳) روش تحقیق.....	۷۶
۲-۳) جامعه و نمونه های تحقیق.....	۷۷
۳-۳) ابزار تحقیق.....	۷۷
۴-۳) روش جمع آوری اطلاعات.....	۷۸
۵-۳) روش تجزیه و تحلیل داده های تحقیق.....	۷۸
۶-۳) تحلیل عاملی، روشی برای تایید روایی سوالات پرسشنامه.....	۷۹

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق

مقدمه.....	۸۲
۱-۴) نتایج مربوط به سرمایه اجتماعی داوطلبان عضو انجمن های ورزشی.....	۸۲
۱-۱-۴) توصیف ویژگی های جمعیت شناختی.....	۸۲
۲-۱-۴) تحلیل عاملی سرمایه اجتماعی داوطلبان عضو انجمن های ورزشی.....	۸۳
۱-۲-۱-۴) عامل مشارکت و کار تیمی.....	۸۴
۲-۲-۱-۴) عامل تعهد.....	۸۵
۳-۲-۱-۴) عامل کمک و همیاری.....	۸۵
۴-۲-۱-۴) عامل اعتماد.....	۸۶
۵-۲-۱-۴) عامل هویت.....	۸۶
۶-۲-۱-۴) عامل اطلاعات و آگاهی.....	۸۷
۷-۲-۱-۴) عامل توانمند سازی و آموزش.....	۸۷
۳-۱-۴) گویه های خارج شده از تحلیل عاملی.....	۸۸
۴-۱-۴) میزان اهمیت گویه ها و عوامل.....	۸۹
۵-۱-۴) پایایی عوامل سرمایه اجتماعی.....	۹۰
۶-۱-۴) شناسایی گویه های پرسشنامه بر اساس تحلیل عاملی.....	۹۰
۲-۴) نتایج مربوط به سرمایه اجتماعی غیر داوطلبان عضو انجمن های ورزشی.....	۹۲
۱-۲-۴) توصیف ویژگی های جمعیت شناختی.....	۹۲
۲-۲-۴) تحلیل عاملی سرمایه اجتماعی غیر داوطلبان عضو انجمن های ورزشی.....	۹۳
۱-۲-۲-۴) عامل مشارکت و کار تیمی.....	۹۴
۲-۲-۲-۴) عامل تعهد.....	۹۴

۹۵ عامل کمک و همیاری (۳-۲-۲-۴)
۹۵ عامل اعتماد (۴-۲-۲-۴)
۹۵ عامل هویت (۵-۲-۲-۴)
۹۶ عامل اطلاعات و آگاهی (۶-۲-۲-۴)
۹۶ عامل توانمند سازی و آموزش (۷-۲-۲-۴)
۹۷ گویه های خارج شده از تحلیل عاملی (۳-۲-۴)
۹۸ میزان اهمیت گویه ها و عوامل (۴-۲-۴)
۹۹ پایایی عوامل سرمایه اجتماعی (۵-۲-۴)
۱۰۰ شناسایی گویه های پرسشنامه بر اساس تحلیل عاملی (۶-۲-۴)
۱۰۱ آزمون کولموگروف- اسمیرنف (۳-۴)
۱۰۱ مقایسه ابعاد سرمایه اجتماعی در بین دختران و پسران داوطلب و غیر داوطلب (۴-۴)
۱۰۵ مقایسه وضعیت سرمایه اجتماعی در بین داوطلبان و غیر داوطلبان (۵-۴)

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۰۸ مقدمه
۱۰۸ (۱-۵) خلاصه تحقیق
۱۱۶ (۲-۵) بحث و بررسی
۱۱۶ (۱-۲-۵) عوامل اکتشافی سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیر داوطلبان
۱۱۷ (۱-۱-۲-۵) عامل مشارکت و کار تیمی
۱۱۸ (۲-۱-۲-۵) عامل تعهد
۱۱۸ (۳-۱-۲-۵) عامل کمک و همیاری
۱۱۹ (۴-۱-۲-۵) عامل اعتماد
۱۲۰ (۵-۱-۲-۵) عامل هویت
۱۲۰ (۶-۱-۲-۵) عامل اطلاعات و آگاهی
۱۲۱ (۷-۱-۲-۵) عامل توانمند سازی و آموزش
۱۲۲ (۳-۵) مقایسه ابعاد سرمایه اجتماعی در بین داوطلبان و غیر داوطلبان به تفکیک جنسیت
۱۲۳ (۴-۵) مقایسه وضعیت سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیر داوطلبان
۱۲۴ (۵-۵) پیشنهاد ها
۱۲۴ (۱-۵-۵) پیشنهاد های کاربردی
۱۲۶ (۲-۵-۵) پیشنهاد های پژوهشی
۱۲۷ پیوست ها

منابع و مأخذ.....۱۳۱

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۲) سرمایه اجتماعی و ارتباط بین ابعاد آن (Paxton، ۱۹۹۹)..... ۲۵
- جدول ۲-۲) رابطه بین سرمایه اجتماعی و تساهل..... ۳۸
- جدول ۳-۲) مقایسه دیدگاه های نظری اعتماد اجتماعی..... ۴۸
- جدول ۴-۲) ابعاد تعاریف داوطلب..... ۵۶
- جدول ۵-۲) دسته بندی انجمن های داوطلبانه حمایتی در ایران..... ۵۸
- جدول ۶-۲) تعاریف ، اهداف، سطح تحلیل و منافع حاصل از سرمایه اجتماعی..... ۷۳
- جدول ۱-۴) ویژگیهای جمعیت شناختی داوطلبان..... ۸۳
- جدول ۲-۴) شاخص کفایت نمونه گیری و ضریب بارتلت در تحلیل عاملی..... ۸۳
- جدول ۳-۴) عامل مشارکت و کار تیمی به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی
متناظر..... ۸۵
- جدول ۴-۴) عامل تعهد به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۸۵
- جدول ۵-۴) عامل کمک و همیاری به همراه متغیر های سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۸۶
- جدول ۶-۴) عامل اعتماد به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۸۶
- جدول ۷-۴) عامل هویت به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۸۷
- جدول ۸-۴) عامل اطلاعات و آگاهی به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۸۷
- جدول ۹-۴) عامل توانمند سازی و آموزش به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۸۷
- جدول ۴-۱۰) گویه های خارج شده از تحلیل عاملی پرسشنامه داوطلبان..... ۸۸
- جدول ۴-۱۱) فهرست با اهمیت ترین و کم اهمیت ترین متغیرهای تبیین کننده سرمایه اجتماعی داوطلبان..... ۸۹
- جدول ۴-۱۲) فهرست با اهمیت ترین و کم اهمیت ترین عوامل تبیین کننده سرمایه اجتماعی داوطلبان..... ۸۹
- جدول ۴-۱۳) پایایی عوامل سرمایه اجتماعی داوطلبان..... ۹۰
- جدول ۴-۱۴) تحلیل عاملی مولفه‌های اصلی..... ۹۱
- جدول ۴-۱۵) ویژگیهای جمعیت شناختی غیرداوطلبان..... ۹۲
- جدول ۴-۱۶) عامل مشارکت و کار تیمی به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۹۴
- جدول ۴-۱۷) عامل تعهد به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۹۴
- جدول ۴-۱۸) عامل کمک و همیاری به همراه متغیر های سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۹۵
- جدول ۴-۱۹) عامل اعتماد به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۹۵

- جدول ۴- ۲۰) عامل هویت به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۹۶
- جدول ۴- ۲۱) عامل اطلاعات و آگاهی به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۹۶
- جدول ۴- ۲۲) عامل توانمند سازی و آموزش به همراه متغیرهای سازنده و بارهای عاملی متناظر..... ۹۶
- جدول ۴- ۲۳) فهرست سؤالات خارج شده از تحلیل عاملی..... ۹۷
- جدول ۴- ۲۴) فهرست با اهمیت ترین و کم اهمیت ترین متغیرهای تبیین کننده سرمایه اجتماعی غیرداوطلبان.. ۹۸
- جدول ۴- ۲۵) فهرست با اهمیت ترین و کم اهمیت ترین عوامل تبیین کننده سرمایه اجتماعی غیرداوطلبان..... ۹۹
- جدول ۴- ۲۶) پایایی عوامل سرمایه اجتماعی غیرداوطلبان..... ۹۹
- جدول ۴- ۲۷) تحلیل عاملی مولفه‌های اصلی..... ۱۰۰
- جدول ۴- ۲۸) نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف..... ۱۰۱
- جدول ۴- ۲۹) مقایسه ابعاد سرمایه اجتماعی در بین داوطلبان دختر و پسر..... ۱۰۳
- جدول ۴- ۳۰) مقایسه ابعاد سرمایه اجتماعی در بین دختران و پسران غیر داوطلب..... ۱۰۴
- جدول ۴- ۳۱) مقایسه ابعاد سرمایه اجتماعی داوطلبان و غیر داوطلبان..... ۱۰۵

فهرست شکل‌ها

- شکل ۲- ۱) انواع سازمان های داوطلبی از دیدگاه پالیسی و جاکوبسن..... ۶۴
- شکل ۴- ۱) نمودار اسکری جهت شناسایی تعداد عاملهای استخراج شده..... ۸۴
- شکل ۴- ۲) نمودار اسکری جهت شناسایی تعداد عاملهای استخراج شده..... ۹۳

فهرست پیوست‌ها

- پیوست الف) پرسشنامه اطلاعات جمعیت شناختی..... ۱۲۸
- پیوست ب) پرسشنامه سرمایه اجتماعی..... ۱۲۹
- پیوست ج) اسامی دانشگاه های منتخب..... ۱۳۰

فصل اول

طرح تحقيق

مقدمه

جامعه معاصر ایران در حال گذار از نگرش‌های کهن به انگاره‌های مدرن است و به نظر می‌رسد پدیده توسعه پایدار به مثابه فرآیندی که طی آن، مردم نیازهای خود را برآورده می‌سازند و سطح زندگی خود را ارتقاء می‌بخشند، نمی‌تواند بدون پیوند با زندگی آیندگان باشد. در دیدگاه‌های سنتی مدیریت، توسعه سرمایه اقتصادی، فیزیکی و نیروی انسانی مهم‌ترین نقش را ایفا می‌کردند اما در عصر حاضر برای دستیابی به توسعه، بیشتر از آنچه به سرمایه اقتصادی، فیزیکی و انسانی نیازمند باشیم به سرمایه اجتماعی نیازمندیم. در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها کارآیی و اثربخشی خود را از دست داده و پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی، ناهموار و دشوار می‌گردد از اینرو موضوع سرمایه اجتماعی به عنوان یک اصل محوری برای دستیابی به توسعه محسوب می‌گردد (۸). طبق نظر بسیاری از اندیشمندان، سرمایه اجتماعی به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبعی با ارزش اشاره دارد و از طریق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می‌گردد؛ این سرمایه به عنوان منبعی که ممکن است افراد، گروهها و جوامع برای نیل به نتایج مطلوب آن را بکار گیرند، قلمداد می‌شود و آن مفهومی است که در بسیاری موارد توسط تحلیل‌گران اجتماعی برای توصیف طیف وسیعی از فرآیندهای اجتماعی به کار برده می‌شود و به درک این پرسش کمک می‌کند که چرا برخی افراد، گروهها و طبقات مردم به نتایج سیاسی، اقتصادی و یا اجتماعی مثبت‌تری نسبت به دیگران نائل می‌شوند (۱۰). سرمایه اجتماعی را ماده خام جامعه مدنی می‌دانند که از تعامل‌های هر روزه بین افراد به وجود می‌آید و به تنهایی در فرد یا ساختار اجتماعی نهفته نیست، بلکه در فضای روابط میان افراد وجود دارد؛ مایملک سازمان، بازار و یا دولت نیست هر چند که همه آنها در تولید آن سهیم هستند (۴۳).

مفهوم سرمایه اجتماعی در دهه‌های گذشته بحث‌ها و جدل‌های بسیاری را در علوم اجتماعی و به ویژه در جامعه‌شناسی، پدید آورده است. گروهی از جامعه‌شناسان بر این باورند که مفهوم سرمایه اجتماعی هم می‌تواند جامعه‌شناسان را در بررسی علمی نابسامانی‌های جامعه امروز یاری رساند و هم

قادر است همانند شاه‌کلیدی در دست سیاست‌گذاران و مدیران اجرایی جامعه، زمینه مبارزه درست با این نابسامانی‌ها را فراهم آورد؛ در باور این گروه از جامعه‌شناسان و پژوهشگران علوم اجتماعی ریشه همه یا دست کم بسیاری از نابسامانی‌ها و ناهنجاری‌های جامعه امروز در کمبود یا نبود سرمایه اجتماعی نهفته است (۴). ایده محوری سرمایه اجتماعی در واژه روابط خلاصه می‌شود؛ به این صورت که اعضای جامعه با برقراری ارتباطات و پایدار نمودن آنها، قادر به همکاری با یکدیگر شده و به این طریق آموزه‌هایی را کسب می‌کنند که به تنهایی قادر به یادگیری آنها نبوده و یا با دشواری بسیار، موفق به کسب آنها می‌شوند (۱۶).

در فضای اجتماعی، مکانهایی و در زندگی جمعی، لحظاتی با ورزش نشانه‌گذاری شده‌اند. ورزش به عنوان یک پدیده اجتماعی و فرهنگی نشانگر ورود افراد به شبکه روابط اجتماعی است. ورزش عرصه ظهور رفتارها، نگرش‌ها، ارزش‌ها و بازنمایی‌های معنادار قرن بیست و یکم است (۱۶). این پدیده چند بعدی، آن چنان در متن جهان زندگی انسان‌ها رسوخ و نفوذ نموده که امروزه می‌توان با توجه به نگرش و فعالیت‌های ورزشی، طرز تفکر، سبک زندگی و میزان سرمایه اجتماعی افراد را بازشناسی کرد و از روی رفتارها و فعالیت‌های ورزشی، سایر فعالیت‌های حیات زندگی اجتماعی را پیش بینی نمود که این امر انسجام و همبستگی اجتماعی را تحت تاثیر قرار می‌دهد (۳۹). بین ورزش و جامعه رابطه متقابلی وجود دارد بطوریکه در گذشته جامعه شناسان بیشتر به تاثیر جامعه بر ورزش تاکید می‌کردند مبنی بر اینکه ورزش بازتاب دهنده روابط اجتماعی و فرهنگی جامعه است ولی در سالهای اخیر محققان در پی آنند که تاثیر ورزش بر جامعه و اجتماع را که بعد دیگری از این ارتباط است را بررسی نمایند چرا که عنصر فرهنگی و اجتماعی زندگی جمعی در عصر حاضر در معرض خطر و کمرنگ شدن قرار گرفته است و محققان در پی شناسایی عوامل تاثیرگذار بر تقویت این عناصر می‌باشند که پرداختن به ورزش می‌تواند یکی از عوامل مدنظر فوق باشد (۱۶). در این میان و در روند تحول در الگوی زندگی، پدیده مشارکت غیر رسمی (داوطلبی)^۱ در اکثر برنامه‌های توسعه‌ای کشور از

جمله در ورزش مورد غفلت واقع شده است. این در حالی است که کشورهای توسعه یافته از پتانسیل عظیم داوطلبی و سرمایه اجتماعی در میان شهروندان به صورت علمی و نظام مند در امر ورزش استفاده می‌کنند و حجم قابل توجهی از ادبیات سرمایه اجتماعی در این کشورها معطوف به تأثیر داوطلبی و رفتارهای داوطلبانه، انجمن‌های داوطلبانه، روحیه داوطلب و داوطلب‌گرایی مدنی بر سرمایه اجتماعی و پیامدهای اخلاقی و ارزشی آن است (۱۸). شاخص‌های اساسی سرمایه اجتماعی به میزان عضویت در گروه‌های رسمی و غیررسمی، مشارکت اجتماعی و شرکت در امور شهری دلالت دارد. بنابراین داوطلب شدن در توسعه سرمایه اجتماعی مفید بوده و به عملکرد صحیح جامعه شهری نسبت داده می‌شود و همچنین ابزاری برای ارزیابی انسجام جامعه متکی بر تابعیت از نظام حاکم و مبتنی بر اعتماد و احترام متقابل به شمار می‌آید (۵۹). محققان متعددی جهت پشتیبانی از این دیدگاه، عنوان کردند که داوطلب شدن در مرکز سرمایه اجتماعی قرار دارد (۶۰).

۱-۱ بیان مسئله

انباشت سرمایه اجتماعی و به تبع آن رفتارهای دیگر خواهانه و داوطلبانه در جامعه ایران، که بر اثر تاریخی پر آشوب و استبدادی مجال کافی برای تمرین دموکراسی و بسط حوزه عمومی نداشته، با مشکل مضاعفی روبروست. در واقع مقاطع مختلف تاریخ ایران، فرصت‌هایی برای ایجاد و به فعلیت در آمدن این رفتارها بوده است که با وجود ظهور و بروز مقطعی آن‌ها، انباشت مستمری از این سرمایه که منجر به فرآیند موثر و پایداری از توسعه در جامعه شود به سختی قابل بازشناسی است. امروزه جامعه ایران در ابعاد وسیعی شاهد فردگرایی منفی و غیر عقلانی است. علائم این بحران را در تقلب-های مالیاتی و رشد شاخص‌های ضد سرمایه اجتماعی می‌توان به روشنی دریافت. تحقیقات اخیر در خصوص ظرفیت سرمایه اجتماعی و ارزشهای مشارکت جویانه و داوطلبانه در جامعه ایران نیز مؤید چنین فرضی است (۲۲).

از جمله بخش‌هایی که به نظر می‌رسد حضور سرمایه اجتماعی در آن کم رنگ تر از سایر بخش‌ها بوده و تحقیقات نسبتاً اندکی پیرامون آن صورت گرفته است، مقوله ورزش و فعالیت‌های وابسته به آن می-

باشد. در سالیان اخیر در برخی از کشورها پژوهش‌هایی در این زمینه انجام گرفته است که از عوامل اصلی علاقه و گرایش به آن می‌توان به حضور انجمن‌های تخصصی جامعه‌شناسی ورزش، در این کشورها اشاره کرد. اما در حوزه داخلی با توجه به جدید بودن موضوع سرمایه اجتماعی، تحقیقات زیادی در زمینه سرمایه اجتماعی و ورزش صورت نگرفته است. تحقیقات انجام شده در داخل، بیشتر محدود به سنجش ابعاد خاصی از سرمایه اجتماعی بوده است و شناسایی عوامل کلی و پنهان سرمایه اجتماعی کمتر در آن دیده می‌شود. جامعه آماری برخی از این تحقیقات محدود بوده و به صورت مطالعات موردی می‌باشد. برخی از این تحقیقات در زمینه سنجش میزان اعتماد است که در آنها اعتماد به عنوان سرمایه اجتماعی در نظر گرفته می‌شود و برخی دیگر از پژوهش‌ها، بعد شناختی و ساختاری سرمایه اجتماعی را هدف قرار داده‌اند (۲۲).

تحقیقات در مورد سنجش سرمایه اجتماعی داوطلبان، نتایج جالب توجه به همراه داشته است. در این میان با توجه به نظریات پاتنام همکاری داوطلبانه در جامعه‌ای که سرمایه اجتماعی را در شکل هنجارهای عمل متقابل و شبکه‌های مشارکت مدنی به ارث برده، بهتر صورت می‌گیرد. شبکه‌های مشارکت مدنی، یکی از اجزاء ضروری سرمایه اجتماعی می‌باشند و هرچه این شبکه‌ها متراکم تر باشند، احتمال همکاری داوطلبانه افراد در جهت منافع متقابل بیشتر است. عنصر بعدی سرمایه اجتماعی از نظر پاتنام عنصر اعتماد است. اعتماد باعث تسهیل همکاری می‌شود. هر چه اعتماد در جامعه‌ای بالاتر باشد احتمال همکاری هم بیشتر خواهد بود و خود همکاری نیز اعتماد ایجاد می‌کند. این نکته بیانگر آن است که همه اشکال همکاری داوطلبانه از یک منبع اصلی سرمایه اجتماعی تغذیه می‌کنند (۲۲).

پیپا نوریس^۱ (۲۰۰۱) معتقد است که تئوری پاتنام^۲ از طریق مرتبط ساختن تفکرات سرمایه اجتماعی با تفکر ضرورت انجمن‌های مدنی و سازمان‌های داوطلبانه در دستیابی به دموکراسی، مشارکت سیاسی، اعتماد متقابل و کارآمدی حکومت تکوین یافته است. بر اساس اظهارات اریک آسلانیر^۳

1. Pypa Norris
2. Putnam
3. Eric Uslaner

(۱۹۹۹) رویکرد سرمایه اجتماعی بر الزام نسبت به سایرین فراتر از توجه به منافع شخصی تاکید دارد و شامل یکسری ایده ها و نظرات درباره ارزش ها و روابط اجتماعی و تعهدات مدنی است. وی معتقد است که سرمایه اجتماعی کمک می کند افراد مشکلات اجتماعی خود را حل کنند و اخلاقی تر عمل کرده و از سود خود به جهت خیر عمومی صرفنظر کنند (۶۲).

پژوهش جوشوا گالپر^۱ (Sense of Community, 2001) نیز مبتنی بر فرضیه های پاتنام در مورد سرمایه اجتماعی طراحی شده است. این مطالعه نشان می دهد که آیا سرمایه اجتماعی در امور خیریه و داوطلبی تعیین کننده است یا خیر؟ وی مطالعه همبستگی میان کمک های داوطلبانه و سرمایه اجتماعی را تایید می کند.

آنچه موجب توجه محققان ورزشی به سرمایه اجتماعی شده، این است که نوع و میزان تعامل اجتماعی انسانها در حوزه ورزش چه پیامدهای اجتماعی و سیاسی برای کل جامعه دارد. امروزه در کشورهای اسکاندیناوی در خصوص اثرات مشارکت داوطلبانه در سازمان های ورزشی بر اعتماد اجتماعی و علاقه به امور سیاسی تحقیقات زیادی صورت گرفته است. برای مثال، در بسیاری از این تحقیقات مشخص شده که افراد فعال در حوزه ورزش، سرمایه اجتماعی بیشتری دارند و در نتیجه از اعتماد اجتماعی بیشتری برخوردارند و علاقه بیشتری به جهان پیرامون خود از جمله جهان سیاست دارند.

پاتنام در یکی از پژوهشهای خود که به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و داوطلبی در آمریکا پرداخت به این نتیجه رسید که روند انجام اعمال نوع دوستانه در طول دوره مورد مطالعه (۱۹۲۹-۱۹۹۸) از یک الگوی معنادار در ارتباط با میزان سرمایه اجتماعی پیروی می کند. نتایج کار وی نشان داد "مردمی که وقتشان را صرف کارهای داوطلبانه می کنند، از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردار هستند" (۲۲).

4. Joshua Galpr